

יוצא לאור לפרשת מקץ ה'תשפ"ו
(מספר 10)

מפרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושנים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לזכות

ר' שלמה אשר הלוי שיחי' גאלדנער
ליום הולדתו, ג' טבת

*

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת מקץ

- א. פנימיות הגלות - גאולה 3
ביאור בפרש"י פרשתינו מד, ז ד"ה חלילה לעבדיך

פרשת מקץ - חנוכה

- ב. יהודי מקשר כל ענין לגאולה 9
השייכות דחנוכה, ד' דחנוכה, ופרשת מקץ - לציפי' של הגאולה
האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו

- ג. מקץ - סיום הגלות (קץ הימים) ותחילת הגאולה (קץ הימין) 11
עיקר היו"ט דחנוכה ע"י הדלקת נרות דשמן - קשור עם ההכנה
לגאולה העתידה; הקשר לפ' מקץ הרומזת ל"קץ הימים", וביאור
המשך הפרשיות וישב-ויחי, פעולת יעקב גם במצרים; הוראות בפועל

חנוכה

- ד. הוספה במצות צדקה לקירוב הגאולה 19
האמונה והציפי' לביאת המשיח; להוסיף במצות הצדקה

הוספה / בשורת הגאולה

- ה. משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה ה'תשנ"א 22
כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה וסיימו הכל; ולכן שקועים
ב"אחכה לו בכל יום שיבוא"

- ו. משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה, אדר"ח טבת ה'תשנ"ב 25
כבר נשלמו כל הענינים וצריכים רק לפתוח את העינים ולראות
ש"הנה זה המלך המשיח בא"; להוסיף מיום ליום בענינים
המביאים את הגאולה בפועל, ומהם: חיזוק האמונה התשוקה
והצפי' לביאת המשיח; הוספה בלימוד והפצת פנימיות התורה

לעילוי נשמת

ר' נתנאל ב"ר אפרים ע"ה נסים

נפטר ביום ט"ז סיון ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת דבורה בת אסתר תחי' נסים

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' אפרים וזוגתו מרת מריטה שיחיו נסים

ר' דוד וזוגתו מרת אורה שיחיו בורק

* * *

לעילוי נשמת

ר' שלמה ב"ר יוסף ע"ה קרמרמן

נפטר ביום ט' מ"ח ה'תשס"ח

וזוגתו מרת רבקה לאה ב"ר נחום ע"ה קרמרמן

נפטרה ביום י"א שבט ה'תש"פ

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' נחום יוסף שיחיו קרמרמן

ר' גרשון שמואל וזוגתו מרת רונית שיחיו קרמרמן

ר' מרדכי יצחק וזוגתו מרת גיטל שיחיו אפסל

Reprinted with permission of:

"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

מקץ

פנימיות הגלות – גאולה

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רוזן דרוזין) שבתורה, באופן שמאיר „על פתח ביתו מבחוקי“⁷, „יפוצו מעינותיך חוצה“⁸, „עד דכליא רגלא דתרמודאי“⁷.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

(7) שבת שם.

(8) משלי ה, טז.

א. בפסוקי „ויאמרו אליו גו' חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה“, אומר רש"י שני פירושים על התיבות „חלילה לעבדיך“: „חולין הוא לנו ל' גנאי. ותרגום חס לעבדיך חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת והרבה יש בגמרא חס ושלוש“.

גם לפני כן בפ' וירא, בטענת אברהם לקב"ה „האף תספה צדיק עם רשע“², נאמרה הלשון „חלילה לך מעשות כדבר הזה“³, ושם מפרש רש"י את התיבות „חלילה לך“: „חולין הוא לך יאמרו כך הוא אומנתו וכו'“.

וצריך להבין:

א) מדוע בפ' וירא, בה נאמרה הלשון „חלילה“ בפעם הראשונה מסתפק רש"י בפירוש „חולין הוא לך“, ובפרשתנו אין הוא מסתפק במ"ש „חולין הוא לנו“ ומוסיף: „לשון גנאי“ – אם „חולין“ טעון הסברה, ה' על רש"י להסביר זאת בפעם הראשונה?

ב) יתירה מזו: לא רק שכאן מוסיף רש"י את התיבות „לשון גנאי“, אלא שהוא גם מוסיף פירוש שני – „ותרגום וכו'“; מדוע בפ' וירא די בפירוש „חולין הוא לך“, וכאן אין זה מספיק וצריך להגיע לפירוש שני?

(4) ולהעיר מהשינוי בתיב"ע, שבפ' וירא מתרגם „חולין“, וכאן – „חס“.

(5) משא"כ בפרש"י נח (ט, כ), „ויחל, עשה עצמו חולין“, (ותו לא) – כי שם אינו גנאי רק „חולין“ לחוד, כהמשך פרש"י „שהי' לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת“.

משיחות ש"פ מקץ תשכ"ה. נדפס בלקו"ש חט"ו ע' 359 ואילך. תרגום מאידית.

(1) פרשתנו מד, ו.

(2) יח, כג.

(3) שם, כה.

גה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן בי"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה, אשר חרפו עקבות משיחך¹, ולהביא בפועל ההתגלות דוד מלכא משיחא², ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק "לפתוח את העיניים" ולראות ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה⁴ ש"מכאן ואילך מוסיף והולך"⁵) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם "מעט"⁶, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

(1) תהלים פט, נב.

(2) ראה שיחת שמח"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

(3) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחר ימי חנוכה – שהרי "מעלין בקודש ו(עאכו"כ ש)אין מורידין" (שבת כא, ב).

(5) שבת כא, ב. שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.

(6) ויגש מז, ט.

"לשון גנאי", לגביו דבר זה (בהיותו חולין) הוא דבר מגונה.

[ואדרבה: בלשון זו הוא שולל את הדבר עוד יותר מאשר ע"י לשון גנאי מפורשת – היות שזה מראה שדבר שאינו לפי ערכו ומעלתו מופרך אצלו כ"כ, עד שלגביו דבר "חולין" אינו פחות "גנאי" מדבר מגונה ממש (גניבה וכיו"ב)].

אבל כאן השבטים היו צריכים לבטל את הטענה שהם שייכים לגניבה, וקשה לומר שהם רצו לעשות זאת ע"י הטענה "חולין הוא לנו", הרי זה – תלי תניא בדלא תניא⁶ (שגניבה מופרכת אצלם, כי לגביהם אפילו חולין הוא דבר מגונה); ומכל שכן זה שהם רצו לשכנע ע"י גוי (שליח יוסף), ובנוסף לזה גוי מארץ מצרים, ערות הארץ, שאצלו בודאי שדברי "חולין" אינם ענין של גנאי.

ולכן, הרי הי' (עכ"פ) יותר מתאים לבטאות עד כמה מופרכת אצלם גניבה (לא ע"י האמירה "חולין הוא לנו", אלא) בלשון גנאי ברורה.

לכן מביא רש"י את פירוש התרגום ש"חלילה לעבדיך" פירושו "חס לעבדך" – "חס מאת הקב"ה כו'": הם אמרו – "חס ושלום" שיהי' אצלם ענין של גניבה. (ויתירה מזו?) – "חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת כו'": הקב"ה מרחם עלינו ואינו מאפשר לגמרי.

(6) ולכן אמר יוסף (משנה למלך) "חלילה לי מעשות זאת" (סוף פרשתנו).

(7) ראה יריעות שלמה (מהרש"ל) כאן (בטעם למה לא פירש התרגום שהוא לשון גנאי).

(8) שבת כב, א. וש"נ.

(9) רא"ם וגו"א כאן.

(10) ר"פ וארא.

(11) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 11 הערה 39. ח"י

ע' 97 (והערות שם).

ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עוסקים בלהט ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדו"ד: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שבחנוכה כלולים כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת היו"ט היא בשל נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכת המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר ליהודי מיד, וזה מוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

... ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה זו: מיד כשיהודי שומע וקולט בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין³, קץ הגאולה!

אח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"ל⁴ – הוא קולט מיד שהמדובר הוא אודות הגאולה העתידה⁵!

הקריאה אודות הנשיאים בכלל ואודות נשיא לשבט ראובן בפרט – מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. הזמן בו תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

והרגש זה צריך להיות לא רק בפנימיות נפשו, אלא גם בגלוי ובאופן כזה שאפילו אומות העולם יבחינו שהוא אינו שייך ל"חולין" – ע"ד המדובר לעיל, שאצל השבטים הי' מונח בפשטות, שהטענה "חולין הוא לנו" גופא היא הוכחה מספיקה עבור גוי ממצרים, שכזה ענין אינו שייך אצלם. היינו שגם גוי מכיר ויודע ש"חולין" מושלל מהם ממש כמו גניבה אצל אחרים.

והגם שהתורה אומרת ליהודי: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"¹², שבחול יהודי יתעסק ב"חולין" – אין הכוונה בזה שהוא ירד ל"חולין", אלא אדרבה, שהוא יעלה אותם לדרגא ומצב ד"חולין שנעשו (על טהרת הקודש)¹³, שזה מגיע ע"י העבודה ד"כל מעשיך יהיו לש"ש"¹⁴, ויתירה מזו¹⁵ – "בכל דרכיך דעהו"¹⁶, עד שהוא מקדשם ממש – שהם נעשים קדשים קלים, ואף למעלה מזה – קדשי קדשים¹⁷.

ה. זה שיהודי יכול להגיע למדריגה

אברהם הדגיש בזה, שאפילו בדרגא ד"השופט כל הארץ"¹⁹, הדרגא דאלקות בה מעשה התחתונים תופס מקום – שהרי משם הם נשפטים ומשם נמשך הענין דשכר ועונש²⁰ – גם שם אין ל"חולין" כל שייכות²¹].

ולכן, כן הוא גם בנוגע ליהודי שהוא "חלק אלוקה ממעל ממש"²², שאפילו כאשר הוא מתעסק בעניני "חולין", אין הוא נתפס בהם²³, בפנימיותו הוא נשאר

(18) המשך באתי לגני ה'שית פי"ד. ובכ"ח.
(19) ראה פרש"י וירא יט, כד (מב"ר פנ"א, ב. וש"ג): "וה' המטיר, כ"מ שנאמר וה' הוא ובי"ד".
(20) ראה תו"א ד"ה ארדה נא. תו"ח שם.
(21) להעיר מאוה"ת דברים ע' ח'.
(22) תניא רפ"ב.
(23) היינו, שגם הארת הנשמה שמתלבשת בגוף (שמצד התלבשות זו, בכל דבר ודבר שהאדם פועל ועושה מכניס בזה כחות אלקית

(12) יתרו כ, ט. ואמרו חז"ל "זה מ"ע" (נסמן בלקו"ש ח"א ע' 189. ח"א ע' 71. ועוד).
(13) תגייה יט, סע"ב. וש"נ. נת' בתו"א יג, א. סידור קמה, ד ואילך. דרמ"צ ח, א. ועוד. וראה לקו"ש ח"א ע' 108-9 (בפ"י, לא יחל דברו, לא יעשה דבריו חולין" – מטות ל, ג ובפרש"י).
(14) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.
(15) ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 907. ע' 932. ח"א ע' 104.
(16) משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ב. וראה מכ"ז מ"ח תשל"ז בהערה (נדפס בלקו"ש ח"א ע' 482).
(17) ראה לקו"ת מטות פג, ב. ובכ"מ.

... ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט "מקץ" – כאַפּט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין³, דער קץ הגאולה!

דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה⁵!

די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער "בכור" פון כל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנש"א)

(3) ראה אוה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 15. וש"נ.

(4) זכר' ד, ב.

(5) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם שקוע בתוקף ("ליגט שטארק") בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים, וענינים עיקריים).

בנוגע לבנ"י, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין¹, וכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – "שקועים" הם ב"אחכה לו בכל יום שיבוא"², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים

"מובדל" מהם ועד לאופן שלגביו החולין הם דבר מגונה;

וזהו גופא הטעם שליהודי יש את הכח להפוך את החולין עד שיהיו "חולין שנעשו על" טהרת הקודש", כי בפנימיותו הוא נעלה לגמרי מ"חולין".

ו. להוראה הנ"ל יש גם קשר לתוכן הכללי דפרשתנו, בה מדובר אודות הקץ והסיבות והמאורעות האחרונים שהביאו לירידה (בפועל) של יעקב ובניו למצרים ולגלות מצרים שהיא ראש לכל הגלויות²⁴:

ידוע²⁵ פתגם רבותינו נשיאינו, ש"רק גופותינו ניתנו בגלות ושעבוד מלכויות, אבל נשמותינו לא שולחו בגלות ולא נמסרו לשעבוד מלכויות".

ולכן לגלות יכולה להיות שליטה על יהודי, רק כאשר לגוף ולענינים הגשמיים יש תפיסת מקום; אבל כאשר הם אינם תופסים מקום אצלו (אלא אדרבה, "חולין" . לשון גנאי"), כיון שמאירה אצלו בגילוי נשמתו שלה אין כל שייכות לעניני "חולין" – אזי אין לגלות כל שליטה עליו²⁶.

וזהו גם הביאור הפנימי דמאמר חז"ל³⁰ הידוע, שתיכף לאחר החורבן

כו" – המשך תער"ב בתחילתו) אינה נתפסת בזה. וראה ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט פ"ד ואילך (סה"מ קונטרסים ח"א מ, ב ואילך), וד"ה או ישיר ה'ש"ת פ"ג ואילך – דגם הארת הנשמה היא עצמית, עיי"ש בארוכה. וראה תניא רפ"ט: "כך נשמת האדם וכן בחי' רוח ונפש חפצה וחשקה כו' ליפרד כו' ולידבק כו'".

(24) דכל המלכויות נק' ע"ש מצרים (ב"ר פט"ז, ד. וראה ד"ה קול דודי תש"ט בתחילתו).

(25) נדפס בקונטרס יד בתחילתו (סה"מ קונטרסים ח"א קעה, ב). לקו"ד ח"ד תרצב, א.

(26) ראה פלח הרמון שמות ע' ד' בשם אדה"ז: שלפני נשמות הגבוהות . . לא נחרב הבית כלל כו'.

(27) ראה לקו"ש ח"ה (ע' 64) בענין החטאים אצל האבות שענינם רק חטא ל' חסרון, באופן שמצד חיצוניות ופשטות הענין נראה כחטא, עיי"ש. וראה שם הערה 56 (והערה 62) ש"חסרון" זה הוא נתינת מקום לחטא כפשוטו כו'.

(28) ראה אגה"ק סו"ס כח. בארוכה – לקו"ש ח"ג ע' 944 ואילך.

(29) ראה בארוכה בכ"ז – לקו"ש ח"ה ע' 61 ואילך.

(30) איכ"ר פ"א, נא.

הוספה

בשורת הגאולה

ט.

בשעת אַ מענטש ליגט שטאַרק אין אַ געוויסע זאַך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאַכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאַך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיצינ', און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאָן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – "ליגט מען" אין "אחכה לו בכל יום שיבוא"², אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאַך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין וחנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח "אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוק ב, ג. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

לקוטי

מקץ

שיחות

נולד מושיען וגואלן של ישראל, היינו שמיד בהתחלת הגלות התחילה הגאולה, היות שזהו כל התוכן הפנימי דהגלות.

וזהו גם העבודה דבנ"י: עי"ן שיהודי פועל שבהנהגתו תורגש מהותו הפנימית, הנשמה שלמעלה מלהיות בגלות, הוא מגלה (גם) את פנימיות וכוונת הגלות – הגילוי דהגאולה.

ח. כפי שכבר דובר פעמים רבות, בפרש"י על התורה ישנם "ענינים מופלאים"³¹ מכל חלקי התורה, גם ע"ד הרמז והסוד –

מצינו גם רמז על ענין הגלות והגאולה הנ"ל בפרש"י בסיום פרשתנו: על התיבות³² "ומה נצטדק" מפרש רש"י: "לשון צדק וכן כל תיבה שתחלת יסודה צד"י והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל נותן טי"ת במקום תי"ו ואינה נתנת לפני אות ראשונה של יסוד התיבה אלא באמצע אותיות העיקר (ורש"י מביא על כך דוגמאות אחדות) . . . ותיבה שבתחלתה סמ"ך או שי"ן כשהיא מתפעלת התי"ו מפרדת את אותיות העיקר . . . [ורש"י מביא דוגמאות – תחילה מתיבות שתחלתן בסמ"ך ("סבל", "סכל"), ואח"כ מתיבות שתחלתן בשי"ן ("שמר", "שולל") ומסיים] מסתולל בעמ"י³³ מגזרת דרך³⁴ לא סלולה".

וצריך להבין:

א. לפי הסדר בפרש"י שתחלה הוא

(35) ובכת"י אחדים דרש"י – מגזרת, "סלולה והיתה מסלה".

(36) ישע"י יא, טו.

(37) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 34 ובהערות שם.

(38) ר"ה יא, רע"א.

(31) ל' השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(32) פרשתנו מד, טו.

(33) וארא ט, יז.

(34) ירמ"י יח, טו.

„מגזרת מסלה“: הגם שפרעה „מסתולל בעמי לבלתי שלחם“, זהו רק מפני שהוא לא הרגיש שישנה כבר התחלת הגאולה, אבל האמת היא שזהו „מגזרת מסלה“ – ישנה כבר דרך סלולה לגאולה³⁹; כי זה גופא ש„עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם“ ה' „בעבור הראותך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ“⁴⁰ ו„למען רבות מופתי בארץ מצרים“⁴¹.

משא“כ בפרשתנו, שתוכנה הוא (התחלת) הגלות, ה„מסתולל בעמי“ הוא באופן של „דרך לא סלולה“: נראה ה' כאילו שהיתה זו גלות אמיתית.

אעפ“כ, מאחר ששני הפירושים ברש"י – „מגזרת דרך לא סלולה“ ו„מגזרת מסלה“ – הם על אותה התיבה, זוהי ראי' שיש להם תוכן המקשרם יחד⁴²: גם ה„דרך לא סלולה“ היא „דרך“ – „דרך“ (מסלה) המוליכה לגאולה⁴³, ורק שבתחילת הגלות היא „דרך לא סלולה“ – זו אינה דרך סלולה, כי בחיצוניות זה נראה כגלות אמיתית; אבל בפנימיות,

ה„דרך (ד)לא – סלולה“⁴⁴, הגלות גופא היא ענין של „מסלה לשאר עמו גו“³⁶ – „מסלה“ לגאולה, כי הכוונה והפנימיות דגלות מצרים היא – יציאת מצרים ומתן תורה.

ולכן מביא רש"י את הדוגמא ד„מסתולל בעמי“ (שנאמרה בנוגע למכות שבהם התחילה הגאולה, כנ"ל) בפרשתנו, בה עדיין מדובר על הכנת והתחלת הגלות – כיון שמיד בתחילת הגלות ישנו כבר בכוונה ובפנימיות ענין הגאולה מהגלות.

יו"ד. עפ"י הנ"ל גם מובן מדוע רש"י מביא את הדוגמא של „מסתולל“ בסוף פירושו – שכן בכך הוא מרמז, ש„סיום“ ותכלית המאורעות המסופרים בפרשיות וישב ומקץ, שהובילו לגלות מצרים, הוא כבר קשור עם הגאולה, שכן היא כבר ישנה בגלות בפנימיות.

וכן הוא גם בנוגע לגלות זה האחרון, שכאשר יהודי מרגיש שכל ענין הגלות הוא רק ענין חיצוני, אבל בפנימיות הוא נמצא למעלה מהגלות וכבר ישנו הענין דלעתיד – זה גופא מגלה את פנימיות הגלות מן ההעלם אל הגילוי⁴⁵, שמגיעה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(39) ועפ"י יובן מה שבפ' וארא מוסיף רש"י דוגמא „כי תשתרר עלינו מגזרת שר ונגיד“.

(40) וארא שם, טו.

(41) בא יא, ט.

(42) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

(43) ביאורו ר"פ וישלח. וראה מפרשי ב"ר

פ"ע ס"ד.

(45) להעיר מאנה"ק סו"ס יא.

מלכות שמים²¹ – מתאים לסיים בניגון

שתוכנו הו"ע קבלת עול מלכות שמים – (והתחיל לנגן) „ניעט ניעט ניקאווא“.

לאחרי תפלת ערבית נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א מהילדים והילדות שיחיו, ואח"כ לכל הנוכחים שיחיו – מטבע של עשר סענט ושטר של דולר].

ברכות), שקשור עם הגאולה, כיון ש„אין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד ובזמן שכל ישראל שם . . . כמו שהן עתידים לחזור בירושה שלישית“ (רמב"ם הל' תרומות ספ"א).
(21) ברכות רפ"ב.

מקץ – חנוכה

יהודי מקשר כל ענין לגאולה

נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ולאחמ"כ היתה חנוכת המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר מיד ליהודי, ומוסיף אצלו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ב. וע"פ המבואר לעיל, יש להוסיף ביאור בזה:

הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו מבטאת את שלימות וגילוי כל מעשינו ועבודתינו בתורה ומצוות. אז תהי' השלימות דקיום המצוות – וישם נעשה לפניך כמצות רצונך".

ובסגנון אחר: בימות המשיח יהי' הגילוי האמיתי דכל התומ"צ – הענין דגילוי אלקות, וגילוי הבלי גבול שבתומ"צ, כנ"ל (ס"ד*).

וזהו הטעם לאחכה לו בכל יום

א. ...כאשר אדם שקוע בחזקה בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה ענינים נוספים, וענינים עיקריים).

בנוגע לבנ"י, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין, וכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – „מונחים ושקועים" הם ב„אחכה לו בכל יום שיבוא", שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים ומצפים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י מתעסקים ושקועים בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: בעמדנו בימי החנוכה – הנה הגם שחנוכה כולל בתוכו כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותו עם הגאולה: סיבת היו"ט היא

שברגע כמימרא באים „עם ענני שמיא"13 לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש ולבית המקדש השלישי.

וממשיכים בכל עניני חנוכה בהמקום שבו הדליקו נרות חנוכה בפעם הראשונה – ש„הדליקו נרות בחצרות קדש"14 (כפי שיאמרו תיכף בתפלת ערבית), ביחד עם ה„חנוכה" דבית המקדש השלישי, והקרבת הקרבנות, החל מעניני הקרבנות השייכים לתפלת ערבית שנתתקנה כנגד אברים ופדרים15 שקרבים והולכים כל הלילה16, וההכנה ל„תרומת הדשן" בעלות השחר17 (וכן המצוה ד„אש"18 תמיד תוקד על המזבח"19).

והעיקר – שכל זה נעשה בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

[אח"כ אמר:] כיון שמתכווננים לתפלת ערבית, כולל ובמיוחד קריאת שמע של ערבית20 שענינה קבלת עול

„צריך כל אדם שיראה עצמו . . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", היינו, שפעולתו של יהודי אחד, מבוגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם „תשועה והצלה" דגאולה האמיתית והשלימה.

ג. ומצוה הבאה לידינו ממש עתה – יתנו לאחר תפלת ערבית לכאו"א מהנמצאים כאן שליחות-מצוה לצדקה – מטבע ושטר: מטבע – כדי לקיים מנהג ישראל (ש„תורה היא") לתת „מצות חנוכה", ושטר – על מנת ליתנו לצדקה עבור דבר טוב או מוסד טוב.

ויהי"ר שההחלטה וההודעה (לפני הנתינה בפועל) ע"ד נתינת שליחות-מצוה לצדקה כאן (ועד"ז בשאר המקומות ברחבי העולם ששומעים את הדברים) תכריע את הכף ותביא את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, לפני תפלת ערבית.

ואז נמשיך במעמד ההתאחדות של כולנו יחדיו עם כל היהודים ברחבי העולם ששומעים את הדברים, ביחד עם כלל ישראל („בנערינו ובזקנינו גוי' בבנינו ובבנותינו"10) בכל מקום שהם בקצוי תבל – בביהמ"ק השלישי („מקדשו" אדני' כוננו ידיך"12), כיון

(13) דניאל ז, יג.

(14) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 255 ואילך.

(15) מהקרבות שמקריב אליהו לפני בנין ביהמ"ק – ש„אמרו עליו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אע"פ שהוא שמם" (עש"מ (להרמ"ע מפאנו) מאכ"ח ח"ג סכ"ג).

(16) ברכות כו, ב.

(17) דמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ב הי"א.

(18) צו ו, ו.

(19) נוסף על קיומה ברוחניות – שבלבו של כאו"א מישראל שנמשל למזבח צ"ל „אש תמיד", ביום ובלילה (ראה גם לקו"ת דרושי סוכות עה, ד. דרמ"צ פה, א ואילך, „היום יום" כ"ף אד"ש. ובכ"מ).

(20) להעיר מהרמז בהזמן דק"ש של ערבית, „מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן" (ריש

(8) שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתצ"ד סט"ז.

הנסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 56 הערה 2.

(9) ראה תענית ח, ב. שו"ע או"ח סו"ס תקעא.

(10) בא יו"ד, ט.

(11) בשלח טו, יז.

(12) ש„בנו ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים" (פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד).

(4) שבת שם.

(5) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חנכה ע' רמב. וש"נ. לקו"ש חכ"ה ע' 235.

(6) נוסח הודאת „ועל הנסים" דחנוכה.

(7) ראה תניא רפ"ז.

(8) תפלת מוסף.

(9) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז. ובכ"מ.

(*) בספר השיחות.

חנוכה

הוספה במצות צדקה לקירוב הגאולה

א. ...האמור לעיל שייך במיוחד לתקופתנו זו – שהתקוה והאני מאמין בכל יום שיבוא היא ביתר שאת וביתר עז, ועד שנראה במוחש הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו – שאז יהי' העולם כולו מואר באור האמיתי דהתגלות כבודו של הקב"ה בתכלית השלימות.

ובימים אלה, ככל שמוסיפים יותר בעניני תורה ומצוות, "נר מצוה ותורה אור", כולל ובמיוחד ע"י הדלקת נר חנוכה, ובפרט באופן של "פירסומי ניסא" בכל העולם, ממהירים ומזרזים יותר ויותר ומביאים בפועל את הגאולה האמיתית.

ב. המצוה שיש לה סגולה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה – "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"⁵.

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהי' תיכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה ע"י מצות הצדקה) תבוא תיכף ומיד.

ובפרט שכיון ש"אין גו' אתנו יודע עד מה"ה, הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!!!

ובלשון הרמב"ם – פס"ד להלכה –

- (2) ראה שבת כא, ב ובפרש"י.
- (3) ולכן נקראים ימים אלה בשם "ימי חנוכה" (מרדכי ואור זרוע הל' חנוכה סכ"א. וראה הנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 235 הערה 6).
- (4) ש"בית תפלה יקרא לכל העמים" (ישעי' נו, ז).
- (5) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.
- (6) תהלים עד, ט.
- (7) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

ויהי' רביעי דחנוכה – מוזכר מיד את הגאולה הרביעית. שבה יהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם, כנ"ל.

ויהי' שמהדיבור בכל זה ומן האחכה לו בכלל – זה יבוא בפועל ממש: ביאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ונראה איך אהרן מדליק את המנורה בביהמ"ק השלישי, וגם – "והדליקו גרות בחצרות קדשך", ותיכף ומיד ממש.

שיחת יום א' כ"ד כסלו ה'תשנ"ב לאחר (תפלת מנחה*) והדלקת נר ראשון של חנוכה במעמד "פרסומי ניסא" עולמי** לילדים ולילדות ד.צבאות השם" שיחיו. סעיפים ו.ח. נדפס בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 191 ואילך.

(*) וללאחר) אמירת י"ב הפסוקים ומאמרי חז"ל – ע"י ילדי ישראל בכל קצוי תבל (ראה הערה הבאה).

(**) באמצעות שידור חי מכאן ע"י "לווינים" התאחדו רבבות מבני במקומות שונים בעולם [ומהם: בירושלים עיר הקודש ע"י הכותל המערבי, במאסקווא (רוסיה), בפריז (צרפת), במלבורן (אוסטרליה) ובהונג-קונג (סין)] – באופן ד"לראות ולהראות" – במעמד הדלקת נר חנוכה (גם במקומות הנ"ל) והמשכו בשיחתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר שליט"א (וראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 189 ואילך). המו"ל.

(1) ובלשון הרמב"ם בסיום וחזרת ספר ההלכות – פס"ד להלכה – "באותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות (כ"א שלום ואחדות) . . ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד".

– מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין¹¹, קץ הגאולה!

לאחמ"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"¹² – הוא שומע מיד שמדובר בנוגע לגאולה העתידה¹³!

הקריאה ע"ד הנשיאים בכלל וע"ד נשיא לשבט ראובן בפרט – מזכירה לו מיד שיהיו כל הנשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מוזכר מיד את הגאולה הרביעית. שבה יהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם, כנ"ל.

ויהי' שמהדיבור בכל זה ומן האחכה לו בכלל – זה יבוא בפועל ממש: ביאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ונראה איך אהרן מדליק את המנורה בביהמ"ק השלישי, וגם – "והדליקו גרות בחצרות קדשך", ותיכף ומיד ממש.

(11) ראה אה"ת ריש פרשתנו. שיחת ש"פ וישב – סה"ש תנשא ח"א ע' 189. וש"נ.

(12) זכרי' ד, ב.

(13) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

שיבוא, בלשון הרמב"ם¹⁰: "מפני זה נתאוו כל ישראל כו' לימות המשיח כדי שיניחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן" מעבודת בני' בזמן הזה בתורה ומצוות.

ועפ"ז מובן גם שהאחכה לו הוא ענין תמידי, כיון שבוה מתבטאת הנקודה הפנימית והשלימות דכל עבודת ה' [והגם שאומרים זאת בתפלה בדיבור רק איזה פעמים ביום, הרי זה ע"ד הנ"ל שענין הקשור עם זמן קבוע יש לו פעולה תמידית בכל המעט-לעת, ובכל השנה ובכל הזמנים].

ויש לומר שזהו הטעם לכך שבנ"י (השקועים באחכה לו בכל יום שיבוא) מחפשים בכל מצוה ויו"ט את השייכות עם ביאת המשיח – כיון שבימות המשיח יהי' שלימות הגילוי דאמיתית הענין במצוה ויו"ט זה.

ועפ"ה הנ"ל, שחנוכה קשור גם עם הגילוי ושלימות ד"נר מצוה ותורה אור", תומתק יותר השייכות דימי חנוכה עם ביאת המשיח.

ג. ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה זו: מיד כשיהודי שומע בקריאת התורה את המלה "מקץ"

(10) הל' תשובה פ"ט ה"ב. וראה שם הל' מלכים פ"ב ה"ד.

מקץ – חנוכה ב

מקץ – סיום הגלות (קץ הימים) ותחילת הגאולה (קץ הימים)

[ויש לומר, שההתקרבות לביאת משיח צדקנו היא גם הסיבה להתגברות החושך בעולם – שבגלל התגברות הקדושה נעשית גם התגברות הלעו"ז שמנגד לביאת משיח צדקנו, ויש צורך ללחום עם המנגד, שזהו"ע, ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"8].

וענין זה מודגש בחנוכה – שנוסף לכך שנקבע על נס השמן, שקשור עם משיח, יש בו שמונה ימים⁹ (ושמונה נרות¹⁰), שמספר שמונה קשור עם משיח, שהוא מ"שמונה נסיכי אדם"¹¹, ו"כינור . . של ימות המשיח שמונה (נימין)¹², וכן (ותירה מזה) ב"ט כסלו – שאז התחיל עיקר הענין ד"פיוצו

הגמרא (בנוגע לנר חנוכה) "יום ראשון מדליק אחת" (ולא "אחת") – שהדלקת נר חנוכה (נס השמן) היא באופן שמדליק בחי' "אחת" שקאי על יחידה (תורה עד אחת מנחות יח, א), יחידה שבתורה, שעיקרה ושלמותה בתורתו של משיח, בחי' יחידה הכללית (ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות).

(8) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(9) ולהעיר שהדלקת הנרות בשמן זית הוא ע"ד מ"ש במשיח (זכרי' יד, ד) "ועמדו רגלי גו' על הר הזיתים" (אוה"ת וישלח רמח, א).

(10) יותר מפסח וסוכות שהם שבעה ימים (שהרי שמע"צ הוא "רגל בפ"ע" (סוכה מח, רע"א. וש"נ).

(11) יותר משבעת הנרות דמנורת ביהמ"ק שבה אירע נס השמן.

(12) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב. וראה תו"א פרשתנו לג, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(13) ערכין יג, ב.

(*) ולהעיר שגירסת העין יעקב היא "אחד".

א. ...גילויי השמן שבתורה בחנוכה (וביתר שאת בדורות שלאח"ז ב"י"ט כסלו הוא לא רק בגלל הצורך וההכרח שבדבר שנעשה בעקבות התגברות החושך בעולם, אלא) גם ובעיקר בגלל שהולכים ומתקרבים לביאת משיח צדקנו, שנקרא "משיח" ע"ש המשיח בשמן, כמ"ש¹³ "בשמן קדשי משחתיו", ועל ידו יהי עיקר ושלמות גילוי השמן (רזין דרזין) שבתורה, שילמד "סוד טעמי" ומסתר צפונות¹⁴, ועד ש"באותו הזמן (בימות המשיח) . . לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", ועאכו"כ בני"ש, יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים ושיגו דעת בוראם כו"¹⁵, היינו, שעיקר הלימוד יהי ברזין דרזין שבתורה¹⁶, ולכן, ככל שהולכים ומתקרבים להתגלות של משיח צדקנו, הולך ומוסיף בהגילוי דשמן (רזין דרזין) שבתורה, שזוהי ה"טעמה" ("טעמי חיים זכו") מתורתו של משיח¹⁷.

משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת ה'תשנ"ב. סעיפים ח"ד. נדפס בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 201 ואילך.

(1) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 172 (לעיל ע' 167). ח"ל ע' 171-2 (לעיל ע' 4-182). וש"נ.

(2) תהלים פט, כא.

(3) פרש"י שה"ש א, ב.

(4) רמב"ם בסיום וחזרת ספרו "משנה תורה".

(5) ועד ש"ידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית" (תניא אגה"ק ס"ס כו).

(6) ראה לקו"ש ח"כ שם ע' 173 (לעיל ע' 167-8). וש"נ.

(7) ויש לומר, שענין זה מרומז בדיוק לשון

שניכר במיוחד בפרטי דיני רה"ר בהלכות שבת, נעשה מעמד ומצב של כלות הנפש ("כליא"), שמודגש בהכליון דיום השבת, "ויכולו"⁸⁴ מלשון כליון, וגם מלשון גמר ושלמות ("כל"⁸⁵).

ז. ויה"ר שעוד לפני ההוספה בעניני חנוכה במעשה בפועל יתן הקב"ה "מעות חנוכה" (ולא רק באופן של מתנה, אלא גם באופן של תשלום חוב) ל"נער ישראל ואהבהו"⁸⁶ בהענין הכי נחוץ ומוכרח – להביא את הגאולה האמיתית והשלמה ע"י דוד מלכא משיחא (ש"בשמן קדשי משחתיו") בפועל ממש, ועל ידו תהי' חנוכה ביהמ"ק השלישי (ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"⁸⁷) בפועל ממש.

והעיקר – בסמיכות זמן ממש, עוד לפני תפלת מנחה והקריאה בתורה בפרשת ויגש, שתוכנה סמיכת גאולה לתפלה, באופן שהגאולה באה עוד לפני התפלה (ועאכו"כ לאחר התפלות על הגאולה גם ביום הש"ק זה), תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן כהרף עין"⁸⁸.

וכיון שהגאולה תבוא תיכף ומיד, ביום ראשון דר"ח טבת, יהי' העשירי בחודש יום טוב, כפס"ד הרמב"ם בסיום וחזרת הלכות תעניות⁸⁹, "כל הצומות האלה עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר⁹⁰ כה אמר ה' צבאות גו' צום העשירי יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

(91) הושע יא, א.

(92) פרש"י ותו"ס סוכה מא, סע"א. ועוד.

(93) מכילתא ופרש"י בא יב, מא. ועוד.

(94) שיעור היום"א דא' טבת.

(95) זכרי' ח, יט.

וכששבת חנוכה (שבו מודגש כללות הענין דחנוכה) חל בראש חודש, מודגשת עוד יותר ההוראה ד"מוסיף והולך" – שההוספה היא באין-ערוך לגמר⁸⁶, ועד באופן של חידוש ממש, בדוגמת החידוש דרגע המולד (ראש חודש, מלשון חידוש⁸⁷).

וחידוש גדול יותר כשר"ח הוא ב' ימים, שאז חל יום א' דר"ח בשבת, ובמילא שייך גם יום השני דר"ח⁸⁸ לשבת⁸⁹, כיון שבהפסדה דיום השבת מזכירים גם את היום השני של ר"ח ע"י הוספת פסוק ראשון ואחרון ד"מחר חודש"⁹⁰ (משא"כ כשיום א' דר"ח חל ביום ששי, ויום ב' דר"ח חל בשבת) –

(84) בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ.

(85) ובהדגשה יתירה בשנה זו – הי' תהא שנת נפלאות בכל מכל כל. – ולהעיר מהשייכות המיוחדת למנחת שבת, "נחלת יעקב אביך", שנאמר בו "לא, בכל" או "מכל", אלא "כל" (ב"ב טז, סע"ב ואילך).

(86) "מוסיף והולך" – הוספה באופן של הליכה, שהליכה אמיתית היא באופן שבאין-ערוך למקומו (מעמדו ומצבו) הקודם (ראה סה"מ תר"ס ע' קז ואילך. ועוד).

(87) ראה ראב"ע בא יב, ב. ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק ע' חדש.

(88) עיקרו של ר"ח – שבו מתחיל מנין ימי החודש.

(89) נוסף על מעלתו מצד עצמו – "יום אחד", שהקביה יחיד בעולמו" (בראשית א, ה ובפרש"י – מב"ר פ"ג, ח).

(90) ראה בארוכה לקו"ש חל"ה ע' 187 ואילך.

מענינותיך חוצה", שבוה תלוי ביאת המשיח, כדברי מלך המשיח להבעש"ט במענה על שאלתו אימת אתי מר, לכשיפוצו מעינותיך חוצה¹⁴.

ומהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הוקן ב"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה, אשר חרפו עקבות משיח¹⁵, ולהביא בפועל להתגלות דוד מלכא משיחא¹⁶, ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק „לפתוח את העיניים" ולראות ש„הנה זה (המלך המשיח) בא"¹⁷.

*

ב. האמור לעיל קשור ושייך גם לפרשת השבוע – פרשת מקץ:

שם הפרשה – „מקץ" – קשור עם „קץ הימים"¹⁸, סוף הגלות (כל לשון קץ סוף הוא)¹⁹, ו„קץ הימים"²⁰, התחלת הגאולה (יש מקץ שהוא תחלה)²¹.

ויש לומר, שב' הענינים ד„קץ הימים" ו„קץ הימים", סוף הגלות

והתחלת הגאולה, קשורים עם ב' הענינים טעמים בגילוי השמן שבתורה בדורות האחרונים, התגברות החושך וההתקרבות לביאת המשיח – שהתגברות החושך קשורה עם סוף הגלות (קץ הימים)²², וההתקרבות לביאת המשיח קשורה עם התחלת הגאולה (קץ הימים).

ג. ויש להוסיף גם בנוגע לתוכן הפרשה, כולל גם (ובעיקר) השייכות לפרשת וישב שלפני ולפרשיות ויגש ויחי שלאחרי, שהם המשך אחד – שהרי כתוצאה ממינויו של יוסף ל„משנה למלך" (בפרשת מקץ), ירד יעקב למצרים (בפרשת ויגש), ועי"ז „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", מבוחר שנותיו²³, שבהם נתקיימה בקשתו „לישב בשלוה"²⁴, כמו בהשנים שהי' יעקב עם יוסף לפני ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף"²⁴ (בפרשת וישב):

המשך הפרשיות וישב ויחי קשור עם ענין הגאולה: „וישב יעקב", „ביקש יעקב לישוב בשלוה" – שלימות השלוה דימות המשיח, כיון שמצדו הי' מוכן כבר להגאולה²⁵, „מקץ" – קץ הימים

(22) „שהו"ע עד שתכלה רגל מן השוק להעלות בחי' רגל השמאלי שמתלבש בקץ דשמאלא" (אוה"ת שם).

(23) ר"פ ויחי ובבעה"ט עה"פ.

(24) פרש"י וישב לו, ב.

(25) כמורגש בפרשת וישלח – ששלח מלאכים אל עשו אחיו להודיעו שכבר נגמרו הברורים והגיע הזמן לילך יחדיו אל הגאולה, כמ"ש „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ועד כדי כך, שגם לאחר שהמלאכים הודיעו לו שעשו לא נתברר עדיין כלל, לא עסק ב„עבודת הברורים", אלא שלח מנחה שהו"ע

יעקב²⁶ שאפילו מאה ושלושים שנה הם „מעט", כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל (כנ"ל ס"ד).

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב²⁶), שמן (רוין דרוין) שבתורה, באופן שמאיר „על פתח ביתו מבחוץ", „יפוצו מעינותיך חוצה", „עד דכליא רגלא דתרמודאי".

וכפשוט – ההוספה במבצע חנוכה כפשוטו, כולל גם עריכת התוודעויות של שמחה, כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם „ימי שמחה והלל"²⁷, והוספה בקיום המנהג דנתינת מעות חנוכה²⁸ וכיו"ב.

ו. ובכל זה – כהוראה המיוחדת מקביעות שנה זו ששבת חנוכה חל (בר"ח, ור"ח הוא ב' ימים, שאז חל שבת חנוכה) ביום א' דר"ח:

ובהקדמה – שענינו של נר חנוכה, ש„מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", „פתח הסמוך לרשות הרבים"²⁹, „עד דכליא רגלא דתרמודאי", מודגש ביותר בשבת חנוכה – שגם ב„רשות הרבים",

גאולה²⁷, ובקביעות שנה זו²⁸ שהוא לאחר נר חמישי²⁹, יום גאולת רבינו הוקן ממאסרו השני³⁰, ובראש חודש, שמורה על החידוש דישראל ש„דומין ללבנה" ו„מונין ללבנה"³¹ (והם עתידים להתחדש כמותה)³² בהגאולה האמיתית והשלמה –

יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה³³ ש„מכאן ואילך מוסיף והולך"³⁴) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי. ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנגרש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי

(72) כמורגש בשירו של יום – „מזמור שיר ליום השבת", „מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

(73) נוסף על מעלת כללות השנה – הי' תהא שנת נפלאות בה, בכל מכל כל (וראה לקמן הערה 85).

(74) בערב שבת – „מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת" (ע"ז ג, סע"א).

(75) בשנת תקס"א (כנ"ל* הערה 59). – ולהעיר ששנה זו היא לאחר מלאות „קץ" שנה (תקס"א-תשנ"ב), „מקץ".

(76) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(77) נוסח ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(78) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחר ימי חנוכה – שהרי „מעלין בקודש (ועאכו"כ שאין מורידין) (שבת כא, ב).

(79) שבת כא, ב.

(80) שבשמו דוקא (ולא ע"ש אברהם ויצחק) נקרא כאו"א מישראל.

(81) כנ"ל* הערה 5.

(82) ביום ראשון, ז' דחנוכה, בסמיכות לתפלת מנחה והדלקת נר ח' דחנוכה (החל מלפני מנחה, ובעיקר לאחר מנחה) – נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א מהאנשים והנשים והטף שיחיו, מטבע של דולר (דמי חנוכה) ושטר של דולר (לצדקה). ולמחרתו („זאת חנוכה", לאחר מנחה ומעריב) נתן עוה"פ כנ"ל לכל הנאספים שיחיו. (המו"ק).

(83) שו"ע או"ח סתרע"א ס"ה.

(*) בספר השיחות.

השלימות⁶³, כולל גם השלימות דק"פ שנה⁶⁴.

וההסברה בזה [הסיבה שבק"ל שנות יעקב לא ה' הענין ד"בא בימים" כמו באברהם] בפנימיות הענינים – שכיון שענינו של יעקב הו"ע הגאולה, ומשנולד יוסף⁶⁵ ה' מוכן לחזור מבית לבן לארץ מגורי אביו, לישב בשלוה, הרי, כל זמן שעדיין לא באה הגאולה בפועל („קפץ עליו רוגזו של יוסף“), נחשבו אצלו ימי שנות חייו „מעט“, ימים חסרים, כיון שחסר בהם העיקר (הגאולה)⁶⁶.

וענין זה הודיע יעקב לפרעה – שלא יטעה לחשוב שיעקב ובניו יסתפקו בכך שיושיבום „בארץ מצרים במיטב הארץ“⁶⁷ ויתנו להם „את חלב הארץ“⁶⁸,

(63) כהשלימות דחיי שרה, „מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים“, כתר (מאה שנה), מוחין (חכמה ובינה, עשרים שנה) ומדות (שבע שנים), ויתירה מזה, שהמוחין (ע"י התורה) היא (לא רק באופן של עשרים שנה, אלא) בהשלימות דארבעים שנה (קמ"ז), שמספר ארבעים מורה על השלימות דד' מוחין (חכמה ובינה, ודעת שנחלק לחו"ג*) כפי שכ"א מהם כלול מעשר, תכלית השלימות דהמוחין (וראה הערה 70).

(64) ע"ד שמצינו בנוגע לרבי בון (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח) ורבי אלעזר בן עזרי' (ברכות יב, סע"ב, כה, רע"א).

(65) ראה פרש"י ויצא ל, כה.

(66) ואף שיעקב מצדו ה' מוכן להגאולה, הרי, הענין ד"בא בימים" קשור עם שלימות העבודה דבירור וזיווך העולם, שהוא בגדר הזמן, „ימים“.

(67) ויגש מז, יא.

(68) שם מה, יח.

וקץ הימין (כנ"ל ס"ב). „ויגש“, הגשת יהודה ליוסף – ענין סמיכת גאולה (יוסף) לתפלה (יהודה)²⁶, ועד לחיבור דיהודה ויוסף „לעץ אחד והיו אחד בידי . . . ודוד עבדי נשיא להם לעולם“²⁷. „ויחי יעקב“ – חיים נצחיים דיעקב (כאו"א מישראל שנקרא ע"ש יעקב וישראל²⁸) בעולם התחי'.

והענין בזה – שיעקב, השלישי (בחירי²⁹) שבאבות, קשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי (גאולה נצחית וביהמ"ק נצחי), „כיעקב שקראו בית“³⁰, „נחלה בלי מצרים . . . כיעקב שכתוב בו“³¹ ופרצת³², כי, יעקב ענינו תורה [משא"כ אברהם ויצחק, שאף

הקרבן*, „העלאת מ"ן להמשך מ"ד דמק"ף דתהו“, כדי שתהי' אצלו השלימות דלעתיד לבוא שהמקפים דתהו יומשכו ויתגלו בפנימיות בתקון (תו"א ר"פ וישלח).

(26) וז"א רה, ב.

(27) יחזקאל לו, יט"כ – הפטורת פרשת

ויגש. וראה תו"א ויגש מד, א ואילך. וראה גם סה"מ מלוך ח"ו ע' עז ואילך. וש"נ.

(28) ראה תניא אגה"ק ס"ז.

(29) ראה ב"ר רפ"ו. וז"א קיט, ב. קמו, ב.

שעה"פ תולדות כו, כה.

(30) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א שם. וראה לקו"ש חט"ו ע' 231 (לעיל ע' 116). וש"נ.

(31) ויצא כה, יד.

(32) שבת קיח, סע"א ואילך.

(*) אבל, „שלא ע"ד אופן ומשפט הקרבנות שבתורה (קרבנות אחרים אשר לא כתובים בתורה), בהיות שמעשה הקרבנות הוא מבהמות טהורים ושחוטים דוקא . . . והמנחה הזאת ששלח יעקב לעשו היו בהמות טמאות ג"כ . . . וכולן היו חזין ולא שחוטין . . . ושיעוריהם אחרים (עזים מאתיים וכו')“ – להיותם קרבנות דתהו שלמעלה מקרבנות דתיקון (תו"א שם).

ועיקר השלימות המשכת ענינו של יעקב בעולם נעשה ע"י יוסף בירידתו למצרים (לאחרי ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף") – כמ"ש⁴¹, „אלה תולדות יעקב יוסף“⁴² בן שבע עשרה שנה וגו', ש"ע"י זה נתגלגלו וירדו למצרים“⁴³ [לאחרי וע"י הקדמת לימוד התורה, „כל מה שלמד (יעקב) משם ועבר מסר לו“⁴⁴,

(33) יומא כה, ב.

(34) שהי' „עולה תמימה“ (פרש"י תולדות כו,

ב – מב"ר פס"ד, ג).

(35) מגלה עמוקות אופן רנ (בסופו). שם עה"ת ר"פ לך לך. ועוד.

(36) תולדות כה, כז.

(37) פרש"י עה"פ (מב"ר פס"ג, יו"ד).

(38) אוה"ת תולדות קמה, ריש ע"ב.

(39) תהלים עח, ה.

(40) ראה תניא ספי"ג. שם אגה"ק ס"ו. ובכ"מ.

(41) וישב לו, ב.

(42) ובלשון החסידות – שע"י יוסף נעשית ההמשכה מאצילות (דרגתו של יעקב) לבי"ע (ראה לקו"ש ח"ה ס"ע 196 ואילך. וש"נ).

(43) פרש"י עה"פ.

(44) פרש"י שם, ג.

שווהי הנתנת כח דיעקב ליוסף על כל המאורעות הקשורות עם ירידתו למצרים⁴⁵, שאז נעשה אמיתת ושלמות הענין ד"ויחי יעקב בארץ מצרים"⁴⁶, שהגילוי דתורה (יעקב) נמשך וחודר (ע"י יוסף) גם במצרים⁴⁷, מלשון מיצר⁴⁸ (וגבול), ועי"ז באים לשלימות נעלית יותר באי"ן ערוך, ע"ד מ"ש⁴⁹ "מן המיצר גו' ענני במרחב", מרחב אמיתי (ושלוח אמיתי) דהגאולה האמיתית והשלמה, ולכן שייכת גם הגאולה ליוסף, כמ"ש (בסיום וחותם פרשת ויחי), "ויאמר יוסף גו' ואלקים פקד יפקד אתכם", "פקד יפקד אלקים

אתכם"⁵⁰, ומרומז גם בלשון הכתוב⁵¹ "ביום ההוא יוסיף אדניי שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו"⁵².

ד. עפ"ז יש לבאר דברי יעקב לפרעה בבואו מצרימה⁵³ – "ויאמר יעקב אל פרעה (במענה לשאלת פרעה "כמה ימי שני חיך"), ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם" – דלכאורה תמוה:

א) כשפרעה שומע מיעקב מספר ימי שני חייו, יודע בעצמו אם רב הוא או מעט, ואין צורך שיעקב יודיעו זאת (משא"כ "רעים")?

ב) ועיקר: דברי יעקב שמספר ימי שני חייו, "שלושים ומאת שנה", הוא "מעט", הם (לא רק מיתורים, אלא גם) היפך המציאות (לכאורה), להיותם עשר שנים יתירות על שלימות מספר שנות

(45) ועפ"ז יש לבאר ההמשך ד"בן זקונים הוא לו (בר חכים . . כל מה שלמד משם ועבר מסר לו) ועשה לו כתונת פסים" – שלימוד התורה הוא "כתונת" (לבוש) להגן עליו* במשך הזמן שנתגלגל ב"פסים", "על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים" (פרש"י שם – מ"ב פ"ד, ח), ר"ת פסים.

(46) ע"י ההקדמה ש"את יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה" (ויגש מו, כח), "להתקין לו בית תלמוד שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה", שע"ז נעשה גם במצרים "ויחי", ועד למבחר שנותיו (ראה "היום יום" ח"י טבת. וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך. וש"נ).

(47) וחיודש מיוחד בזה – כיון שמצרים היתה מפורסמת בחכמת האומות, "חכמת מצרים" (מ"א ה, יו"ד ובמפרשים. "ח"א קכח, סע"א) הלע"ז דחכמת התורה (ע"ד האמור לעיל (ס"ה*) בנוגע לחכמת יו"ן).

(48) תו"א וארא נו, ג. יתרו עא, ג. ובכ"מ.

(49) תהלים קיח, ה.

(*) ועפ"ז יומתק הדיק, "ועשה לו כתונת פסים" – שנעשה פעולה מיוחדת כדי להגן עליו. (* בספר השריחות.

חיי האדם (כפי שנקבע בזמן המבול, ומאז "כבר קצרו שנותם") "והיו"⁵⁴ ימיו מאה ועשרים שנה".

שאלה זו מתחזקת יותר ע"פ המבואר במפרשים⁵⁵ שפרעה שאל את יעקב "כמה ימי שני חיך", מפני ש"זרקה בו שיבה והי' נראה זקן מאד ופרעה תמה על זקנותו כי אין רוב אנשי זמנו מאריכים ימים כל כך שכבר קצרו שנותם", ועפ"ז תמוה עוד יותר שיעקב משיבו שימי שני חייו, מאה ושלושים שנה, הם מעט, היפך המציאות (הידועה לפרעה) שאין מאריכים ימים כל כך, שבגללה תמה פרעה על זקנותו של יעקב ושאלו "כמה ימי שני חיך"!

לכאורה יש לומר, ש"מעט" הוא ביחס לשנות חיי אבותיו, כמ"ש לאח"ז "ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי", שחיו (קע"ה⁵⁶ וק"פ שנים⁵⁷, כלומר, כשפרעה תמה על אריכות ימיו של יעקב, השיב לו יעקב שאריכות ימיו עד עתה (ק"ל שנה) חשיב "מעט" לגבי

(54) בראשית ו, ג.
(55) רמב"ן, רשב"ם, דעת וזקנים מבעלי התוס', ספורנו (ע"ה"פ). ועוד.
(56) כיון ש"קיצר הקב"ה ה' שנים משנותיו" (שה"י צריך לחיות ק"פ שנה, כמו יצחק) כדי "שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה" (פרש"י תולדות כה, ל).
(57) ובפרט ע"פ המבואר במדרו"ל (מדרש – הובא בדעת וזקנים שם) שבגלל שאמר "מעט ורעים גו'" נחסרו ל"ג* שנה משנותיו (שה"י ראוי לחיות ק"פ שנה).

(58) רמב"ן ודעת וזקנים שם.
(59) ויש לומר, שהכרחו של רש"י לפרש כן (בפשוטו של מקרא), כיון* שאצל פרעה לא יתקבל שכיון שאבותיו חיו ק"פ שנה בטוח הוא שיחי' ק"פ שנה, עד כדי כך, שחושב המספר דק"ל שנה (אריכות ימים מופלגה) ל"מעט".
(60) חיי"שרה כד, א.
(61) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט. לקו"ש חל"ה ע' 91.
(62) תדבאר פ"ה.

(*) ולא מפני ש"אולי ישיגם ויחי' יותר מהם" (כקושיית הרמב"ן), כי, כוונתו שלא יתמה על אריכות ימיו "כי מעט הם כנגד שנות אבותיו שחיו יותר" (כתירוץ הרמב"ן).